

ISSN 1829-0531

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ
2 (32)

ԵՐԵՎԱՆ - 2016

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԵՍ
АРМЕНОВЕДЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
JOURNAL FOR ARMENIAN STUDIES

Հիմնադիր՝ «Երևանի Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն՝ 286.210.04777

Խմբագրական խորհուրդ

Ռ. Կ. Միրզախանյան (նախագահ),

Մ. Գ. Գիլավյան (գլխավոր խմբագիր),

Կ. Ա. Ավագյան, Ա. Ա. Ավագյան, Ս. Դ. Դանիելյան,

Ա. Գ. Դոլուխանյան, Լ. Կ. Եզեկյան, Ա. Կ. Եղիազարյան,

Լ. Մ. Խաչատրյան, Հ. Հ. Հակոբյան, Վ. Գ. Համբարձումյան,

Լ. Շ. Հովհաննիսյան, Է. Ս. Սկրտչյան, Ս. Պ. Մուրադյան,

Ա. Սեֆերճյան (Բեյրութ), Հ. Նալբանդյան (ԱՄՆ), Մ. Ադամյան (Ֆրանսիա)

Ա. Հ. Հարությունյան (պատասխանատու քարտուղար)

Գրանցման վկայական՝ 211.200.00182

Գրանցման տարեթիվը՝ 26.03.2003 թ.

Պարբերականությունը՝ եռամսյա

Նյութերն ընդունվում են համակարգչային շարվածքով, չեն վերադարձվում:

Արտատպության դեպքում հղումը «Հայագիտական հանդես»-ին պարտադիր է:

«Հայագիտական հանդես» ամսագիրն ընդգրկված է թեկնածուական և դոկտորականատենախոսությունների արդյունքների հրապարակման համար ԲՈՀ-ի կողմից ընդունելի պարբերական գիտական հրատարակությունների ցանկում (12.05.06թ. 133-01):

Մեր հասցեն՝ Երևան, Ալեք Մանուկյան փ. 13, հեռախոս՝ 55-60-30 (1-26)

Էլեկտրոնային փոստ՝ philology@armspu.am

ISSN 1829-0531

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԵՍ
№ 2 (32)

ԵՐԵՎԱՆ - 2016

ԱՊՈԿՐԻՖԱՅԻՆ ԱՎԵՏԱՐԱՆԻ ՍՈՏԻՎՆԵՐԸ ԷՐԻԿ-ԷՄԱՆՈՒԵԼ ՇՄԻՏԻ
«ԱՎԵՏԱՐԱՆ ԸՍՏ ՊԻՂԱՏՈՍԻ» ՎԵՊՈՒՄ

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. Էրիկ-Էմանուել Շմիտ, Հիսուս, Պիղատոս, ապոկրիֆ, կառուցվածք, ավետարան, սեր, հարություն, Իեշուա, խաչելություն:

Ключевые слова и выражения: Эрик-Эмануел Шмидт, Иисус, Пилат, апокриф, структура, евангелие, любовь, Иешуа, распятие.

Key words and phrases: Eric-Emmanuel Schmitt, Jesus, Pilate, apocrypha, structure, gospel, love, French, resurrection, Ieshua, crucification.

Քրիստոնեության զարգացման պատմության ընթացքում, բացի հանրածանոթ չորս ավետարաններից, երևան են եկել նաև պարականոն և ապոկրիֆային ավետարաններ, որոնք բնականաբար եկեղեցու կողմից արժանացել են ոչ միանշանակ վերաբերմունքի: «Ապոկրիֆ» եզրույթն առաջին անգամ կիրառել է հույն քրիստոնյա գրող, և 2-րդ դարի մեծագույն աստվածաբան եպիսկոպոս Իրենիոս Լուզդոնացին (Հիրենիոս Լիոնացի, մոտ. 140-202): Այս բառն ունի հունական ծագում և նշանակում է «գաղտնի, ծածուկ»: Ապոկրիֆայինն այն գրվածքներն էին, որոնք, պահպանելով հանդերձ քրիստոնեության սկզբունքները, ներկայացնում էին հուղայական մեսսիականության, արևելյան, մասնավորապես եգիպտական օկուլտիզմի և հունա-հռոմեական փիլիսոփայության խառնուրդ: Ինքնին հասկանալի է, որ այդ գրքերը մեծագույն վտանգ էին ներկայացնում նոր ձևավորվող եկեղեցու համար, և հետևաբար վերջիններին կողմից արգելված էր նման երկերի ընթերցումը: Ապոկրիֆային ավետարանների հեղինակներից և ոչ մեկը չի ներկայացրել Հիսուսի ամբողջական կյանքը՝ ծննդից մինչև խաչելություն ու հարություն, այլ պատկերել է սոսկ որոշակի դրվագներ՝ փորձելով լրացնել ավետարաններում բացակայող դրվագներն ու կերտել Հիսուս Քրիստոսի գուտ մարդկային կերպարը:

Քանի որ կյանքում կատարվող ցանկացած իրադարձություն իր անմիջական արձագանքն է գտնում գրականության էջերում, ուստի պատահական չէ, որ նմանատիպ ավետարաններ ասպարեզ իջան նաև գրական երկերի տեսքով, որոնցից ուշաբժան է հատկապես ժամանակակից ֆրանսիացի գրող և թատերագիր Էրիկ-Էմանուել Շմիտի (ծնվ. 1960)՝ 2000-ի աշնանը լույս ընծայված «Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպը: Դիտելի է, որ հեղինակի թվով երկրորդ վեպը, որի կերտումը տևել է ութ երկար ու ձիգ

տարիներ, ներկայացվել է ֆրանսիական «ELLE» ամսագրի Գրան Պրի մրցանակին, հանգամանք, որն անտարակուսելիորեն վկայում է ընթերցողների շրջանում այս ստեղծագործության լայն հանրաճանաչության մասին:

Այս պատմավեպը, ուր անգամ առկա են ինչ-որ առումով դեղեկտիվային տարրեր, ունի բավական հետաքրքրաշարժ կառուցվածք: Այն բաղկացած է երկու մասից. առաջինը կրում է «Մահվան դատապարտվածի խոստովանությունը ձերբակալման երեկոյան» խորագիրը և նվիրված է Հիսուսի նվիրական խոհերին, անցած ճանապարհի վերագնահատմանն ու իմաստավորմանը, իսկ երկրորդ մասում հարազատ եղբորը՝ Տիտին, ուղղված միակողմանի նամակագրության միջոցով Հրեաստանի պրոկուրատոր Պիղատոսը քայլ առ քայլ վերապատմում է Հիսուսի խաչելության, նրա մարմնի անհետացման, Քրիստոսի հարության ու քրիստոնեության՝ որպես նոր կրոնի առաջացմանը վերաբերող իրադարձությունները: Նա նաև թղթին է հանձնում «գողացված» մարմինը գտնելու ձեռնարկած իր միջոցները, այդ ճանապարհին իրեն պարտուրած խոհերն ու կնոջ՝ Հռոմի ազնվական ընտանիքի դուստր Կլավդիա Պրոկուլայի հետ ունեցած զրույցները:

Ինչպես արդեն նշեցինք, վեպի առաջին հատվածը պատկերում է խաչելությանը նախորդող գիշերը, երբ Հիսուսն սպասում է հոռմեացի զինվորներին ու խորհում սեփական կյանքի մասին. նրա մտորումներում առկա են սրտմաշուկ ավստասանք, հիասթափություն և անգամ՝ երկմտանք:

«Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպը լի է ավելի շուտ Հիսուսի մարդկային, քան աստվածային նկարագրով. ձերբակալման սպասելիս Հիսուսը երկյուղում է մահից, սակայն միաժամանակ վստահ է հրապարակային ու տանջալից մահվան անհրաժեշտության մեջ: Որպես իրական կյանքում իր առաջին հիասթափություն՝ Փրկիչը վերհիշում է մանուկ հասակի իր երազային ճախրանքները, որոնք ավարտվում են ժայռից ցած թռչելով, իրական ցավով և ուշաթափությամբ: Մանկական տարիների առաջին հիասթափությանը շուտով հաջորդում են հոգեկան գիտակցված պայքարն ու երկվությունը. հոր՝ Հովսեփի մահն ու մանկամարդ կնոջ Յուդիթի քարկոծումը Բեշուայի հոգում առաջ են բերում հակասական զգացմունքների անդիմադրելի պայքար. մի կողմից նրա հոգին տոչորվում է հարազատների հանդեպ սիրուց, և ինքը հստակ գիտակցում է այդ սերը ցույց տալու շուտափույթ անհրաժեշտությունը, իսկ մյուս կողմից նա ընդվզում է աստվածային օրենքների դեմ, երբ ականատես է լինում նույն վեհագույն զգացմունքի համար քարկոծվող անչափահաս աղջկա մահվանը:

«Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպի առանցքային դրվագներից է Հիսուսի և հարուստ զինեգործի դստեր Ռեբեկայի սիրո պատմությունը, որը

և կանխորոշում է Հիսուսի հետագա ճակատագիրը: Սիրահարված Իեշուան ընթրիքի է գնում իր սիրեցյալի հետ, որպեսզի ամուսնության առաջնություն անի վերջինիս, սակայն այդ երջանկությունը խաթարվում է մի պարզ իրադարձությամբ. սիրահարների սեղանին են մոտենում մուրացկան ծերունին ու փոքրիկ տղան, որոնք կերակուր են աղերսում: Ի պատասխան քաղցած մուրացիկների խնդրանքի՝ գեղեցիկ ու անսիրտ օրիորդը հրամայում է վտարել նրանց այդ տարածքից: Իեշուան կարծես արթնանում է թմբիրից ու առանց վարանելու մերժում է երկրային սերը, որպեսզի այն փոխարինի համամարդկային չհասկացված սիրով, որին ի պատասխան ժողովուրդը նրան անվանում է սուկ «հիմար և ապուշ»: Ուշագրավ է, որ նույն Ռեբեկայի որդուն՝ մանկահասակ Ամոնին, հարություն տալով է հետագայում նաև Հիսուսը սկիզբ դնում իր հրաշագործություններին, որը և, ցավոք, դառնում է նրա ու ժողովրդի *միակ կապող օղակը*: Ուստի Ձիթենյաց այգում նստած ու իր մահվանը սպասող Հիսուսը դառնորեն խորհում է. «Ես դադարեցի մարդ լինելուց և վերածվեցի բազում ճամփաների խաչմերուկում հայտնված դատարկ պանդոկի, ուր բոլորը գալիս էին՝ իրենց հետ բերելով սեփական բնավորությունը, իրենց բեռն ու համոզմունքները: Ես դարձա օտար ձայների արձագանքը»¹: Ուստի Հովհաննես Մկրտչի խոսքերով ասած՝ «Աստծո Գառը, որը կքավի ամբողջ աշխարհի մեղքը»², կյանքի վերջին պահերին ավստում է իր կորցրած տարիները, որոնք նվիրված են եղել այդպես էլ իր սեփական ժողովրդի սրտում արձագանք չգտած սիրո ուսուցմանն ու մտովի բացահայտում են իր նվիրական երազանքը. «Կցանկանայի լինել երկու կապույտ մայրիներից մեկը, որոնց ճյուղերը գիշերն աղավնիների համար ապաստան են ծառայում, իսկ ցերեկը ծածկում են փոքրիկ, աղմկոտ շուկաները: Նրանց նման ես էլ կցանկանայի արմատներ նետել, դառնալ անհոգ ու տարածել սիրո սերմերը»³:

Ինչպես տեսնում ենք, ֆրանսիացի գրողի կերտած Հիսուսը, որին, ի դեպ, իր իսկ խնդրանքով մատնում է ամենասիրեցյալ աշակերտը՝ Հուդան, ու տեղեկացնում վերջինիս իր ինքնասպանություն գործելու որոշման մասին, երկրային կյանքից հեռանում է խոր հիասթափությամբ ու հասկացված չլինելու դաժան զգացումով:

Շմիդտյան Հիսուսի միակ մխիթարանքը մայրն է, որն ամենուր հետևում է նրան, անլուր տառապանքով դիտում որդու անցած ուղին և լռեցյալ համակերպվում վերջինիս բաժին ընկած ճակատագրին: Այդպիսին է

¹ Эрик-Эмманюэль Шмитт, “Евангелия от Пилата”, 2011, изд. Азбука-Аттикус, ст. 18.

² Նույն տեղում, էջ 17:

³ Նույն տեղում, էջ 31:

մայրական անանձնական սիրո անմեկնելի խորհուրդը. միայն մայրական սիրուն է հասկանում Հիսուսի՝ Հուդային ուղղված շրջապատի համար անհասկանալի ներման խոսքերը, որոնց ի պատասխան՝ Հուդան արձագանքում ինքն իրեն չներելու որոշմամբ և գնում է իրականացնելու պարտադրված դավաճանությունը. «Բայց մայրս, որ նստած էր մութ անկյունում, կռահեց ամեն բան: Նրա աչքերն անհանգստությունից լայնացան, նա անքթիթ նայեց ինձ, հարցրեց, պահանջեց հերքել կատարվածը: Ես նրան չպատասխանեցի, և նա հասկացավ, թե ինչ էր սպասում ինձ, ու նրա կոկորդից հնչեց վիրավորված գազանի գոռոցը»⁴: Եվ ծեր մայրն ու որդին, կողք կողքի նստած, միահյուսվում են միայն իրենց երկուսին հասկանալի ժպիտով, ու Հիսուսը շնչում է. «Ների՛ր ինձ»: Այսպիսով, Աստծո ընտրյալը թողություն է հայցում միայն իսկական ու միակ աստվածությունից սեփական մորից:

Ինչպես արդեն նշել ենք, «Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպի երկրորդ մասը կերտված է նամակագրության ժանրով, որն ընթերցողին հնարավորություն է ընձեռում տեղեկանալու Հրեաստանի պրոկուրատորի այն զուտ անձնական մտորումներին, որոնց կարող է հասու լինել միայն արյունակից բարեկամը: Ուշագրավ է, որ ամբողջ նամակագրության ընթացքում Պիղատոսը Հիսուսին անվանում է կախարդ, սակայն վերջինիս հանդեպ կատարվածը համարում է վայրենություն: Օտարազգի իշխանավորի համար մինչև վերջ անհասկանալի է մնում հրեաների անբացատրելի արյան ծարավը Քրիստոսի հանդեպ, Նրա, որն իր ամբողջ կյանքն ի սպաս էր դրել նրանց համար, ինչպես նաև քրիստոնյաների կրոնական խորհրդանիշների անմեկնելի խորհուրդը: Եթե կնոջ՝ Կլավդիայի հանդեպ թելադրված սիրով պայմանավորված՝ իր տարօրինակ ուխտագնացության ճանապարհին նա հասկանում է ձկան խորհրդանիշի խորհուրդը, որը հունական տառադարձությամբ հիշեցնում է *Հիսուս Քրիստոս* բառերը, ապա խաչ կրելու սովորույթը համարում է տարօրինակ, քանի որ, Պիղատոսի համոզմամբ, այդ նշանը հիշեցնում է Իեշուայի կյանքի «մասամբ փառավոր և ամենանվաստացուցիչ»⁵ էջը, որին հետևում է կնոջ՝ Հիսուսի խաչելությանն ու հարությանն ականատեսի խորիմաստ և ամբողջացնող պատասխանը. «Եթե նա թույլ տվեց, որ իրեն խաչեն, ապա միայն մարդկանց հանդեպ ունեցած սիրուց դրոշմով: Իսկ հարություն առավ, որպեսզի ապացուցեր սիրելու իր իրավունքը, ինչպես նաև այն, որ ցանկացած պարագայում, նույնիսկ, եթե ստիպում են ստել, պետք է սիրելու

⁴ Նույն տեղում, էջ 40:

⁵ Նույն տեղում, էջ 127:

քաջությունը ունենալ»⁶: Ասել է թե՛ ճակատագրի հեզևանքով հիսուսյան պատգամի խորհուրդը հասու է օտարազգի կնոջը, բայց ոչ հարազատ ժողովրդին:

«Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպի համատեքստում ընդհանուր գաղափարը Հիսուսին և Պիղատոսին հատկացված պատմական առաքելությունն է, որն ընդհանրացվում է հենց Պիղատոսի բերանով. «Իեշուան խաղում էր իր դերը, ես իմը: Մենք երբեք ուրիշներին չենք տեսնում այնպիսին, ինչպիսին նրանք իրականում կան: Մենք նրանց տեսնում ենք հատվածաբար, հետաքրքրաշարժ պահերի տեսանկյունից: Մարդկային կատակերգության մեջ մենք փորձում ենք սուկ խաղալ մեր դերը, իսկ դա արդեն բարդ է, և կառչում ենք մեր խոսքերից, իրադրությունից: Այդ գիշեր մենք երկու դերասաններ էինք. Իեշուան խաղում էր դատավարության գոհի դերը, իսկ ես՝ Պիղատոսս, խաղում էի հռոմեական արդար ու անաչառ պրոկուրատորի դերը»⁷:

Հ. Շարության

Ապոկրիֆային ավետարանի մոտիվները Էրիկ-Էմանուել Շմիդտի

«Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպում

Ամփոփում

«Ապոկրիֆային ավետարանի մոտիվները Էրիկ-Էմանուել Շմիդտի «Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպում» խորագրով հոդվածը նվիրված է ժամանակակից ֆրանսիացի գրողի նշանավոր ստեղծագործության քննությանը: Մասնավորապես անդրադարձ է կատարվել վիպասանի՝ Հիսուսի ձերբակալման գիշերն ունեցած մտորումներին, ինչպես նաև նրան ակամա դատապարտող հռոմեացի պրոկուրատոր Պիղատոսի՝ Քրիստոսի հարության, քրիստոնեության՝ որպես կրոնի հաստատման հիմնախնդիրներին վերաբերող խոհերին: Եզրակացվել է, որ սուրբ տալով ապոկրիֆյան ավետարաններին բնորոշ հատկանիշներին՝ արձակագիրը բարձր արվեստով կերտել է Իեշուայի մարդկային կերպարը, որը երկրային կյանքից թեն հեռանում է որպես չզնահատված ու խորապես հիասթափված անհատ, այնուամենայնիվ իր մահով ստիպում է օտարազգի իշխանավորին վերանայել սեփական հայեցակետերը:

⁶ Նույն տեղում:

⁷ Նույն տեղում, էջ 123:

А. Шарурян

**Мотивы апокрифического евангелия в романе Эрика-Эмануэла Шмидта
«Евангелие по Пилату»**

Резюме

Статья под названием «Мотивы апокрифического евангелия в романе Эрика-Эмануэла Шмидта «Евангелие по Пилату» посвящена анализу известного произведения современного французского писателя. В частности, получили отражения следующие мысли: ночные размышления Иисуса по поводу своего ареста, осуждающего его римского прокуратора Пилата, воскресение Христа, проблема утверждения христианства. Мы пришли к выводу, что, отдавая дань свойственным чертам апокрифических евангелий, прозаик с высоким мастерством воссоздал человеческого образ Иешуа, который хоть и удаляется из земной жизни как нецененный и сильно разочарованный индивид, тем не менее своей смертью заставляя чужеродного властителя пересмотреть собственную точку зрения.

H. Sharuryan

**The Motives of Apocryphal Gospels in the Novel by Eric-Emmanuel Schmitt
«The Gospel According to Pilate»**

Summary

The article entitled 'The Motives of Apocryphal Gospels in the Novel by Eric-Emmanuel Schmitt 'The Gospel According to Pilate' is devoted to the analysis of the well-known novel' by the French contemporary writer Eric-Emmanuel Schmitt. Here the author of the article particularly turns to the depictions of the novelist concerning the deliberations of Jesus at the night of his arrest, as well as, to the issues of resurrection of Jesus and Christianity as a religion, which occur in the mind of Roman procurator, who unconsciously condemns Jesus. We have assumed that by taking into account the typical features of apocryphal gospels, the French novelist with great artfulness created the human character of Ieshua, who though leaves the earthly life as an unappreciated and deeply disappointed individual but by his death makes the representative of foreign authority review his own concepts.

ԲՈՎԱՆՂԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԼԱԼԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Պատկերավոր կայուն կապակցությունների տարբերակները միջին հայերենում 3

ԱՆԱՀԻՏ ՅՈՒԶԲԱՇՅԱՆ

Դիմավոր բայի պարզ ժամանակաձևերը Գր. Նարեկացու «Մատյան ողբերգութեան» պոեմում 10

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Միջինհայերենյան բառակազմական կաղապարներ ֆրանսերենից փոխառյալ հիմքերով 17

БЕЛЛА ХОДЖУМЯН

О языковых универсалиях и уникалиях (на материале фразеологизмов русского и армянского языков) 25

ԼԻԼԻԹ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Գրաբարի մակբայական կայուն կապակցությունների տարբերակները 30

НАТАЛЬЯ БАГРАМЯН

Различия в употреблении синонимичных и вариантных форм фразеологизмов в русском и армянском языках 41

ՄԻՐԱՐՓԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ածական+գոյական կաղապարով համադրական բարդությունները հայերենում և անգլերենում 46

ԳԱՐԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Անհոգնական և անեզական գոյականները ժամանակակից պարսկերենում և հայերենում. գուգադրական քննություն 58

ԼԻԼԻ ՄԻՐՈՒՍՅԱՆ

Նորաբանությունները Միլվա Կապուտիկյանի հուշագրություններում 66

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՄԱՍԻԿՈՆ ՅԱՎՐՈՒՄՅԱՆ

Կրկնությունը որպես յուրօրինակ ոճական հնարանք
Սոկրատ Խանյանի ստեղծագործություններում 75

ԹԱՄԱՐԱ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Աշխարհաբար առաջին տպագիր գրքերի լեզվի
հնչյունական բնութագիրը 83

ԳՐԱԿԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

РУЗАН ТАТЕВОСЯН

Об армянских переводах стихотворения М.Ю.Лермонтова
“Я не хочу, чтоб свет узнал...” 95

ԱԼԲԵՐՏ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Հակոբ Պարոնյանի «Մեծապատիվ մուրացկանները»
(մի քանի դիտարկումներ) 102

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՇԱՐՈՒՐՅԱՆ

Ապոկրիֆային ավետարանի մոտիվները Էրիկ-Էմանուել
Շմիդտի «Ավետարան ըստ Պիղատոսի» վեպում 117

ՆԵԼԼԻ ԹԻՐԱԲՅԱՆ

Նորակազմությունները Հովի. Շիրազի «Թոնդրակեցիները»
պոեմում 123

ԼՈՒՍԻՆԵ ՄԱՀԱԿՅԱՆ

Հայաստանի պատկերը Հովեյանի ստեղծագործության մեջ 132

ԴԻԱՆԱ ՄՆԱՑԱԿԱՆՅԱՆ

Պոստմոդեռնիստական հերոսը Հովհաննես Գրիգորյանի
բանաստեղծություններում 140

ՍԻՐԱՆՈՒՇ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

Հայոց ցեղասպանության գեղարվեստական կերպավորումը
Մարկ Մորտեի «Արարատի զավակները» վեպում 153

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԱՅԱՆԵ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Բազմիմաստ բայերի ուսուցումը

161

ՄՇԱԿՈՒՅԹ

ԳՐԻԶԵԼԴԱ ԱՄԻՐՅԱՆ, ՀԱԿԻՆԹ ԲԱՂՂԱՍԱՐՅԱՆ

Վերջին կանթեղը

171

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԱՅԱՆԵ ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ

Հրանուշ Զաքյան. Հին հայերենի կրկնասեռ բայերը.

տարժամանակյա քննություն, «Էլիորադո», «Գյումրի», 2015, 240 էջ:

176

ՄԵՐ ՀՈԲԵԼՅԱՐՆԵՐԸ

ԼԻԼՅԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Անվանի լեզվաբանը, գրականագետը, բանասեր-բանահավաքը

181